

Lausuntopyyntöne 17.3.2011 (SM002:00/2011) koskien kansainvälistä suojelua hakevien oikeudellista neuvontaa ja oikeusapua.

(Sisäasiainministeriön julkaisuja 12/2011).

Yleistä

Hankkeen tarkoituksena oli selvittää kansainvälistä suojelua hakevien oikeusapupalvelujen nykytilanne, ja erityisesti ottaen huomioon tällä hetkellä vallitseva päällekkäisyys toisaalta oikeusapulaille säännellyn oikeusavun ja toisaalta lailla sääntelemättömän vastaanottokeskusten järjestämän oikeusavun välillä.

Tarkasteltava ajanjakso on suojeluhakemuksen jättämisestä siihen kun Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen. Hankkeessa on erotettu yleinen oikeudellinen neuvonta ja yksilöllinen oikeusavun järjestäminen.

Nykytilanteesta

Vastaanottokeskukset hankkivat ostopalveluina neuvontapalveluja Pakolaisneuvonta ry:ltä ja myös muilta toimijoilta. Mitään valtakunnallista yleistä linjausta asian hoitamisesta ei ole. Palveluja ei ole kilpailutettu eikä palvelujen laatua pystytä riittävästi valvomaan. Hakijoiden yhdenvertaista kohtelua ei voida myöskään taata. Yksilöllisen oikeusavun järjestämisestä vastaanottokeskusten kautta ei ole säännöksiä. Myös luottamuksellisen suhteen vaarantuminen on mahdollista saman hallinnonalan vastatessa vastaanotosta ja päätöksenteosta. Yksilöllistä oikeusapua rahoitetaan sekä oikeusapulain kautta että vastaanottokeskusten rahoittamana. Vastaanottokeskusten oikeusapupalvelujen kokonaiskustannukset ovat yli kolminkertaistuneet vuodesta 2006 vuoteen 2010.

Lausunto

Kahden rinnakkaisen järjestelmän ylläpitäminen ei ole tarkoituksenmukaista. Oikeusapulaki antaa valmiit lainsäädäntöpuitteet toiminnalle ja samalla voidaan palveluiden laatua valvoa. Myös mahdollinen luottamuksensuojaongelma poistuu sen myötä. Suojelua hakevien yksilöllinen oikeusapu on siirrettävä kokonaisuudessaan oikeusapujärjestelmään. Tämä vaatii ohjeistusta ja tarkoitukseen nykyisin käytetyn määrärahan siirtoa sisäasiainministeriltä oikeusministeriöön sekä tarvittavien henkilöstöresurssien järjestämistä. Oikeusapulaki antaa mahdollisuuden myös yksityisille avustajille ja ns. lupalakimiehille hakea avustajan määräystä. Maantieteellisesti oikeusaputoimistot kattavat hyvin maamme nykyiset 16 vastaanottokeskusta. Näillä paikkakunnilla, tai niiden läheisyydessä, toimii oikeusaputoimisto. Oikeudenkäyntikulujen hillitsemiseksi olisi harkittava tuntimääräistä kattoa avustajan käyttämiselle erityisesti haastatteluissa.

Oikeusaputoimistot voivat antaa myös yleistä oikeudellista neuvontaa, mutta tältä osin ei syytä muutoksiin ole ja vastaanottokeskukset jatkavat neuvonnan järjestämistä.

Vaasassa 20. huhtikuuta 2011

Raija Kujanpää
johtava julkinen oikeusavustaja